

TRƯỜNG ĐẠI HỌC KINH TẾ QUỐC DÂN
KHOA NGÂN HÀNG - TÀI CHÍNH
Chủ biên: PGS. TS. Nguyễn Hữu Tài

Giáo trình
**LÝ THUYẾT
TÀI CHÍNH TIỀN TỆ**

(Tái bản lần thứ 10, có sửa đổi bổ sung)

NHÀ XUẤT BẢN ĐẠI HỌC KINH TẾ QUỐC DÂN
2012

TRƯỜNG ĐẠI HỌC KINH TẾ QUỐC DÂN
KHOA NGÂN HÀNG – TÀI CHÍNH

Chủ biên: PGS.TS. NGUYỄN HỮU TÀI

Giáo trình
LÝ THUYẾT
TÀI CHÍNH TIỀN TỆ

(Tái bản lần thứ 10, có sửa đổi bổ sung)

NHÀ XUẤT BẢN ĐẠI HỌC KINH TẾ QUỐC DÂN

2012

LỜI GIỚI THIỆU

Tài chính - tiền tệ và lý thuyết của nó là lĩnh vực vô cùng nhạy cảm. Gần hai thế kỷ trôi qua, các cuộc tranh luận về lý thuyết, bản chất và công cụ của lĩnh vực tài chính - tiền tệ cũng đã nhiều nhưng vẫn chưa đến hồi vãn. Vận dụng công cụ, mô hình, chính sách tài chính - tiền tệ luôn có vị trí xung lực ấn nút đối với nền kinh tế quốc dân mỗi nước. Trong bối cảnh toàn cầu hoá và hội nhập, lĩnh vực tài chính - tiền tệ có khả năng tiềm ẩn biến cả khu vực thành một làng không biên giới (hình ảnh đồng EURO xuất hiện ở Châu Âu từ đầu năm 2002 đang là một ví dụ mạnh mẽ điển hình). Đồng thời lĩnh vực tài chính - tiền tệ, khi sử dụng nó rất dễ biến thành con dao hai lưỡi, và thực tế nó đã là con dao hai lưỡi rất nghiệt ngã với nhiều nước, nhiều khu vực trên thế giới (Trường hợp Argentina là một điển hình về cả hai mặt trong một thập niên của thế kỷ vừa qua).

Vậy là trong lĩnh vực tài chính - tiền tệ, vô luận là thời gian và không gian nào, người ta vẫn phải đi tìm một nền tảng lý thuyết và nguyên lý của nó khả dĩ làm cứu cánh tương thích cho phát triển và giao lưu kinh tế. Nhất là trong kinh tế thị trường hiện nay, những nguyên lý sơ đẳng về tài chính - tiền tệ dần dần phải trở thành nhu cầu bức xúc không chỉ cho các nhà hoạch định chính sách, doanh nhân, mà còn cho cả cộng đồng xã hội có liên quan đến tiết kiệm và đầu tư.

Cuốn giáo trình “Lý thuyết tài chính - tiền tệ” do Khoa Ngân hàng - Tài chính (Đại học Kinh tế Quốc dân) biên soạn lần này trong bối cảnh đất nước ta đang chuyển đổi sang kinh tế thị trường sẽ có tác dụng nhất định không chỉ cho sinh viên các ngành kinh tế

mà cho tất cả mọi người trước khi bước vào hoạt động sản xuất kinh doanh.

Vì nhiều lý do, cuốn sách này chỉ đề cập được trong một chừng mực nhất định những nguyên lý đại cương mang tính nhập môn trong lĩnh vực tài chính - tiền tệ. Trong tương lai, chắc chắn còn phải bổ sung thêm các dòng lý thuyết của lĩnh vực này một cách hoàn chỉnh hơn. Các tác giả của nó trong lần xuất bản này đã cố gắng hệ thống các vấn đề theo một trình tự tương đối hợp lý nhằm đáp ứng nhu cầu của sinh viên và người đọc. Dù sao cũng không tránh khỏi những khiếm khuyết chủ quan và khách quan, hy vọng nhiều ở sự góp ý của toàn thể sinh viên và sự chỉ giáo của người đọc.

Xin trân trọng giới thiệu cùng các sinh viên và bạn đọc gần xa.

GS.TS Cao Cự Bội

MỤC LỤC

LỜI GIỚI THIỆU	3
Chương 1. ĐẠI CƯƠNG VỀ TÀI CHÍNH VÀ TIỀN TỆ	5
1.1. Bản chất của tiền tệ.....	5
1.2. Chức năng của tiền tệ.....	7
1.3. Sự phát triển các hình thái tiền tệ.....	9
1.4. Khối tiền tệ	12
1.5. Chế độ tiền tệ.....	13
1.6. Bản chất của tài chính.....	17
1.7. Chức năng của tài chính.....	20
CÂU HỎI ÔN TẬP	22
Chương 2. TỔNG QUAN VỀ HỆ THỐNG TÀI CHÍNH.....	23
2.1. Vai trò của hệ thống tài chính.....	23
2.2. Cấu trúc của hệ thống tài chính	24
2.3. Chính sách tài chính quốc gia.....	28
CÂU HỎI ÔN TẬP	43
Chương 3. NGÂN SÁCH NHÀ NƯỚC.....	44
3.1. Vai trò của ngân sách nhà nước.....	44
3.2. Thu và chi của ngân sách nhà nước	50
3.3. Tổ chức hệ thống ngân sách và phân cấp ngân sách nhà nước	58
3.4. Năm ngân sách và chu trình ngân sách.....	60
CÂU HỎI ÔN TẬP	61
Chương 4. TÀI CHÍNH DOANH NGHIỆP	62
4.1. Nguồn vốn và phương thức huy động vốn của doanh nghiệp	62

Mục lục

4.2. Quản lý tài sản cố định của doanh nghiệp.....	74
4.3. Quản lý tài sản lưu động của doanh nghiệp.....	88
CÂU HỎI ÔN TẬP.....	96
Chương 5. THỊ TRƯỜNG TÀI CHÍNH	97
5.1. Chức năng của thị trường tài chính.....	97
5.2. Chủ thể của thị trường tài chính.....	101
5.3. Cấu trúc của thị trường tài chính	103
5.4. Các công cụ của thị trường tài chính	106
5.5. Điều hành thị trường tài chính.....	111
5.6. Quốc tế hoá các thị trường tài chính.....	112
5.7. Thị trường tài chính Việt Nam.....	113
CÂU HỎI ÔN TẬP.....	118
Chương 6. CÁC TỔ CHỨC TÀI CHÍNH TRUNG GIAN	119
6.1. Phân tích kinh tế về cấu trúc tài chính.....	119
6.2. Chức năng và vai trò của các tổ chức tài chính trung gian	129
6.3. Các loại hình tổ chức tài chính trung gian	131
6.4. Các trung gian tài chính ở Việt Nam	136
CÂU HỎI ÔN TẬP.....	140
Chương 7. MỘT SỐ VẤN ĐỀ CƠ BẢN VỀ LÃI SUẤT	141
7.1. Các lãi suất cơ bản và phương pháp đo lường.....	143
7.2. Một số phân biệt về lãi suất	151
7.3. Cấu trúc kỳ hạn và cấu trúc rủi ro của lãi suất.....	153
7.4. Các nhân tố ảnh hưởng tới lãi suất.....	154
7.5. Lãi suất ở Việt Nam.....	157
CÂU HỎI ÔN TẬP.....	160
Chương 8. NGÂN HÀNG THƯƠNG MẠI	161
8.1. Bảng cân đối tài sản của ngân hàng thương mại (NHTM)	161

8.2. Hoạt động cơ bản của NHTM.....	166
8.3. Những nguyên lý chung của việc quản lý tài sản và nguồn vốn của NHTM.....	170
CÂU HỎI ÔN TẬP.....	188
Chương 9. QUÁ TRÌNH CUNG ỨNG TIỀN TỆ.....	189
9.1. Lượng tiền cung ứng và các tác nhân tham gia vào quá trình cung ứng tiền tệ	189
9.2. Ngân hàng trung ương và cơ sở tiền tệ	191
9.3. Quá trình tạo tiền gửi của hệ thống Ngân hàng Thương mại	196
CÂU HỎI ÔN TẬP.....	208
Chương 10. NGÂN HÀNG TRUNG ƯƠNG VÀ CHÍNH SÁCH TIỀN TỆ QUỐC GIA.....	209
10.1. Quá trình hình thành Ngân hàng trung ương.....	209
10.2. Chức năng của Ngân hàng Trung ương	213
10.3. Vị trí và nhiệm vụ của chính sách tiền tệ.....	217
10.4. Mục tiêu chính sách tiền tệ quốc gia	218
10.5. Công cụ chính sách tiền tệ.....	223
10.6. Ngân hàng Nhà nước Việt Nam.....	230
CÂU HỎI ÔN TẬP.....	238
Chương 11. TÀI CHÍNH QUỐC TẾ.....	239
11.1. Cán cân thanh toán	239
11.2. Thị trường ngoại hối và tỷ giá hối đoái.....	244
11.3. Thanh toán quốc tế	251
11.4. Tín dụng quốc tế.....	261
11.5. Sự phát triển của hệ thống tài chính quốc tế.....	264
11.6. Một số tổ chức tài chính quốc tế.....	268
11.7. Quan hệ hợp tác và hội nhập với hệ thống tài chính quốc tế của Việt Nam.....	272

CÂU HỎI ÔN TẬP	276
Chương 12. LẠM PHÁT TIỀN TỆ	277
12.1. Nguyên nhân gây lạm phát	277
12.2. Tác động của lạm phát	287
12.3. Biện pháp khắc phục lạm phát	289
12.3.2. Những biện pháp chiến lược	290
CÂU HỎI ÔN TẬP	291